

KÖNYVTÁRI FÜZETEK 8.

---

---

GYÜLVÉSZI ISTVÁN  
ÚJ  
JERUZSÁLEM  
FELÉ



Edelény, 1993

GYÜLVÉSZI ISTVÁN  
**Edelényi öreg templom**

Edelényi öreg templom  
Álldogál a Bódva parton  
Mint a múltnak ősi öre  
Némán néz az elmenőkre.

Bejövőket, kimenőket,  
Mosolygókat, szenvedőket  
Beengedi, kibocsájtja  
S újra hívja, újra várja.

Folyó színén csendes habok  
Jövő, tűnő évszázadok,  
Eltűntetek ti mindnyájan  
Csak Ő maradt itt magában.

Öreg templom, mondd el nekem,  
Mióta állsz itt csendesen?  
Es kik egykor itt énekeltek  
A hű szívek hová lettek?

Forró imák <sup>it</sup>sutógása,  
Hulló könnyek eiomlása  
Zengő ének, fénylő szemek?...  
Az idő csak temet, temet.

S a vén templom mintha szólna  
Mintha az Úr hangja volna:  
„A múltnak minden imája  
Ott van fenn a menny honába.

Én csak jel és hírnök vagyok,  
A szíveknek szárnyat adok,  
Kiket hív, vár fent az élet.  
Így éltem itt hatszáz évet.

Kik ma engem felkeresnek  
Oly komolyak, oly csendesek!  
Hát évszázad minden gondja  
Mintha sírna imájokba.

Kálvinista bús magyarok,  
Lét folyamán tűnő habok,  
Mulandóság nincs fölötte,  
Él az Isten mindörökkre!!”

Edelényi öreg templom  
Álldogál a Bódva parton,  
S míg halk szavát elhallgatom,  
Síró szívem altatgatom.

Ehangzott az edelényi templom helyreállítása alkalmából tartott hálaadó  
istentiszteleten 1930.

**Gyűlvészi István**  
**Új Jeruzsálem felé**

# **EDELÉNYI FÜZETEK 8.**

Kiadja az Edelényi Városi Könyvtár

**Szerkesztette:**

LAKI LUKÁCS LÁSZLÓ

**Lektorálta, a szöveget gondozta:**

M.TAKÁCS LAJOS

**Technikai munkatársak:**

SLEZSÁK ZSOLT

TÓTH BERTALANNÉ

A címlapon az edelényi református templom  
rajza MEZEY ISTVÁN munkája.

**Részben hasonmás kiadás**

# UJ JERUZSÁLEM FELÉ.

BEKÖSZÖNTŐ EGYHÁZI  
BESZÉD.

IRTA

és beiktatási ünnepélyén az edelényi ref.  
templomban 1929. jun. 30-án elmondotta:

GYÜLVÉSZI ISTVÁN  
REF. LELKÉSZ.

ÁRA: 85 FILLÉR.

E füzet tiszta jövedelme teljes egészében az  
épitendő edelényi ref. templom céljaira fordítottik.

DEBRECENI REF. FŐISKOLA  
*Szap 49, 168.* KÖNYVTÁRA. *B 34.95.*



## ÚJ JERUZSÁLEM FELÉ.

Alapige Neh. 2/17: „Jertek, építsük meg Jeruzsálem kőfalait!”

### Edelényi és finkei ref. gyülekezet!

#### *Kedves Ai. a Jézus Krisztusban!*

Üdvözöllek benneteket ebben az ünnepélyes pillanatban testvéri szívvvel, személyválogatást nem ismerő szeretetemet egész melegével. Itt az Isten színe előtt kinyujtom felétek kezeimet testvéri kézszorításra, hogy már ebben az első kézszorításban benne lüktessen a szívünk dobogása. Hadd válaszoljak én mindenekelőtt ezzel a szeretetteljes üdvözléssel arra a bizalomra, mellyel engemet ennek a gyülekezetnek lelkipásztorául elhívtatok. Érzem és tudom, hogy ez a hívás nem egyedül töltetek származik, hanem csak *általatok* az én mennyei Atyámtól, hogy közétek való küldetésem mennyei okmányát a Fiu irta meg, az örök Király és hogy köztetek való lakozásom és forgolódásom vezére, szolgálatom kormányzója és lelkesítője a Szentlélek Isten. Hadd tűnjék el azéért most egy pillanatra szemeitek elől minden, ami bennem gyarló, emberi, hadd zengjen egyedül csak a lelkem hallelujája: „Szentség, dicsőség, legyen tisztesség a Szentháromságnak, ki uralkodik egy istenségben most és mindörökké.”

És most engedjétek meg, hogy hívásotokra én is, Istennek szolgálja, egy hívó szóval felelhessek, Nehémiásnak, az Úr prófétái lelkü gyermekének szavával: „Jertek, építsük meg Jeruzsálem kőfalait!” Mert az volt az én érzésem is, mikor ebbe a gyülekezetbe beléptem s az, mióta benne időzöm,

mint volt egykor a Nehémiásé; az a fájdalmas érzés, hogy pusztán hever itt a mi Jeruzsálemünk és hogy mireánk itt egy nagy közös, felséges munka vár: megépíteni egy új Jeruzsálemet, elindulni *egy szent város felé*, megépíteni benne

1. *a magyar reménységnek*
2. *az Isten dicsőségének*
3. *és a hívő szíveknek templomát.*

1. K. Ai! Nehémiás, Isten kedves gyermeke, Artaxerxes király udvarában tikos bánattól emésztve nem tudott pihenni. Mint messze idegenbe szakadt hű izraelita nem tudott pihenni, mióta híret vette, hogy őseinek városa, Jeruzsálem a szent templommal együtt romokban hever; apának sirja felett összeomlott Izraelnek régi dicsősége. A szentegyház feldult fehér márványkockáira szomorúan borult rá egy szenvedő nemzet könnyes gyászfátyola. Néhány hű emberét maga mellé véve, elindult hát Nehémiás, hogy felemelje a földről Judaországnak porba hullt gyöngyszemét. Artaxerxes király menedéklelevelével átjutott a közbeeső ellenséges országokon és megérkezett az elpusztult fővárosba egy csendes éjszakán. Körülnézett és a szomoru látványra szíve elszorult. De nem habozott sokáig, előtörő könnyeit visszaparancsolva, honfitársaihoz, a bujdosókhoz fordult lelkes, buzdító szavával: „Jertek, építsük meg Jeruzsálem kőfalait!”

K. Ai! Tudom, hogy a ti szívetek tele van kérdésekkel most, midőn az Ur házában először állunk szemben egymással. Ezek a kérdések ilyenformák: milyen ember lesz majd a mi új lelkipásztorunk? önző hivatalnok, komoly tudós, vagy ügyes szónok, de a mások bajaival keveset törődő, vagy valami fényes készültségű, tevékeny ember? Legyen hát tudatokra, Testvéreim, hogy nem egy nagy szónok, nem egy nagy készültségű tudós áll itt előttetek, hanem Jézus Krisztusnak méltatlan szolgája, a ti testvéretek. Jövök hozzátok Isten előtt való nagy alázatossággal, tiszta és örvendező lelkese-



déssel ; jövök hozzátok a Nehémiás, Pál apostol, Szent Ágoston és Kálvin János nyomdokain ; jövök közétek az én Uramnak és Királyomnak a Jézus Krisztusnak menedéklevelével ; jövök hozzátok külső és belső hanyatlás nagy éjszakáján és míg kezeim imára fonódnak, lelkem mélyéről felétek szárnyal a hívogató buzdítás: „Jertek, építsük meg Jeruzsálem kőfalait!”

Jeruzsálem neve egyet jelentett egykor az Urnak templomával. A mi szebb jövőnk, a mi boldog Jeruzsálemünk is csak úgy valósulhat meg, ha alázatos szívvel hozzákezdünk a munkához és templomot építünk itt ebben a gyülekezetben a magyar reménységnek ; ha megépítjük az anyaszentegyház veteményes kertjének, az iskolának, a magyar reménység templomának kőfalait, melyek immár bomladozóban vannak. Mert az iskola templom, ártatlan gyermekszívek nyíló virágainak szentséges temploma. Teremtsünk ott hont ezeknek a sarjadó bimbóknak és érezzük meg az idők intő szavát: ezekbe a gyermeki szívekbe helyezte el Isten a szebb és dicsőbb magyar jövőndő fundamentumát. Nagy a magyar bánat sötét éjszakája? Még forróbbnak kell lennie a vágynak és szeretetnek, mely hajlékot emel, templomot épít a magyar reménységnek!

K. Testvéreim! Apák és anyák! Néztetek-e már bele elmélyedve, gondolkozva, kis gyermekeitek mosolygó szemébe? Éreztétek-e azt, amit én ilyenkor érezni szoktam, az örömet, a büszkeséget, a hálát, a reménységet? Ez a gyermek az én reménységem, az én életemnek folytatása, megvalósulatlan álmaim várományosa, a jövő koronázatlan fejedelme; azaz van koronája: az ártatlanság hófehér koszoruja ragyog még homlokán. Ezek a megkoszoruzott, parányi leventék fogják majd jóvátenni, amit mi elhibáztunk, ezek fogják majd kiengesztelni bűnös múltunkat, ezek fogják majd a lehanyatlott zászlót ujra magasra emelni, ezek fogják majd Trianon óta hulló könnyeinket örömkönnyekekre változtatni, ezek fogják majd elcsendesíteni harcok mezején elhullt hőseink megháborított álmait. Ha homlokukon el nem hervad a koszoru . . .

Hogy el ne hervadjon, ezért kell számukra iskolát építenünk, melynek tündérkertje hervadhatatlan virágokat teremjen. Uj Jeruzsálem felé kell haladnunk! Azért a hány csók illeti szerető szülők ajkáról csendes, néma éjszakákon az edelényi és finkei református gyermekek szendergő pilláit, álmodó fejét, annyi forró csók hulljon a lelkünkéből azokra a téglákra, melyekből Isten segedelmével felépítjük az iskolát, a magyar reménység templomát!

2. Ám, amikor templomról beszélünk, leginkább *Isten házára* gondolunk, Isten dicsőségének földi sátorára. Ez a földi sátor is megrongálódott immár századok viharaitól ebben a gyülekezetben. Nem lehet itt olyan református ember, legyen bár ifju vagy öreg, szegény vagy gazdag, bölcs vagy együgyű, akinek ne fájna a szive, mikor azt látja e templomra tekintve, hogy vannak itt tátongó nyílások, korhadt gerendák és avatag omladékok. Nem lehet e gyülekezetben olyan lélek, ki közömbös és érzéketlen tudna maradni erre a látványra s az Ur szolgálójának felhívására, midőn kezeit e kiáltó sebek felé nyújtja s így szól: „Jertek, építsünk templomot az Urnak, építsük meg Jeruzsálem kőfalait!”

Mert igaz, hogy szivből imádkozni mindenütt lehet és a hívő lélek forró sóhajtása az ő hű Megváltójára, Jézusra mindenütt rátalál, Isten gyermeke minden helyén a föld kekségének lehajthatja fáradt fejét a mennyei Atya keblére és ott megnyugvást találhat. De a katonák, bármily vitézek legyenek is, elhullanak az ellenség fegyvereitől, ha egyenkint indulnak küzdelemre, mert a magánosság érzete megbágyasztja harcra feszülő izmaikat. Zászlóra és közösséget teremtő fellegvára van szükség, hogy a nemes érzések megsokszorozódjanak és ellenállhatatlan viharzásuk magával ragadja a gyenge szívűeket is.

A hitetlen és szeretet nélkül való világban ilyen hatalmas fellegvár az Isten háza, melyben egybesereglenek az Ur katonái, hogy a bűn és hitelenség ellen hadakozzanak. Ebben a várban magasan lobog a Jézus Krisztus zászlója; ebben a



várban tüzes indulókkal ragadja meg s viszi győzelemre a sziveket az evangélium tárogatója.

K. T.! A templomok komoly hallgatagságában, szent áhitatában rég elmúlt ősök lelke szálldos s néma sirokban pihenő apák és nagyapák elsőhajtott imádságainak édes illata ragadja meg lelkünket. Drága nekünk minden kálvinista templom, mert ezek a templomok adtak szárnyakat a mi elődeink legmagasztosabb érzelmeinek, akik többé nincsenek közöttünk. Itt énekeltek, itt imádkoztak ők, hívő édesanyák önfeláldozó szerelme itt nyert erőt a mennyei forrásokból, hogy Jézusnak hű tanítványokat nevelhettek. Letűnt nemzedékek sorozatához mi csak akkor leszünk méltók, ha mi is megépítjük Jeruzsálem kőfalait s beleépítjük hitünk és szeretetünk áldozatait Isten dicsőségének templomába. Akkor szerzünk jogot arra, hogy így szólhassunk a költővel:

„Hol sirjaink domborulnak,  
Unokáink leborulnak  
És áldó imádság mellett  
Mondják el szent neveinket.“

3. De hiába épülnének itt templomok a magyar reménységnek, az örök Isten dicsőségének, ha a szivek árvák maradnának, Krisztus nélkül elkietlenülnének. Mit érne a magyar reménység fényes csarnoka, mit érne az Ur házának külső ékessége, ha nem járnának beléje hívő, istenkereső kálvinista magyarok, ha a sziveket nem emészténé az idvezülés sóvárgó vágya, a Jézus Krisztus szorongató szerelme? Templomokat kell azért nekünk építeni, Jézust szerető, egyházukhoz ragaszkodó, istenfélő, imádkozó szivek templomait! Ha minden hű szívben fellohog majd itten a hit, reménység és szeretet lángja, ha ebben a gyülekezetben minden szívet templommá szentel az alázatosság, akkor lesznek majd láthatókká a mi boldog jövőnk, szent Jeruzsálemünk megépült kőfalai! Mert a szivek templomában egyedül Jézus lesz az Ur s ezeknek a templomoknak ajtaját ő tartja nyitva mindig

ezt mondván : „Erről ismerik meg, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek !“

K. Atyámfiai ! Hivő szivek templomában nemes és buzgó érzések orgonazugása egy boldogabb magyar élet reménységét hirdeti ; hivő szivek teszik majd szentté az Ur dicsőségének földi templomát. Hivő szivek fogják megépíteni közöttünk Jeruzsálem kőfalait.

Midőn erre a munkára Jézus Krisztus nevében minden embertestvérem segítségét kérem s Isten színe előtt arra magamat ünnepélyesen elkötelezem, az az óhajvásom, hadd legyek én a szolgálatban legelső, a dicsekedésben legutolsó.

Testvéreim ! Ha mi itt idelent így építgetjük boldogabb jövőnk városát, bizony mondom nektek, lelkünk észrevétlenül belenő amaz örök városnak polgárságába, melyben többé nem lesznek templomok, mely az Isten égi dicsőségének sátora, melynek neve mennyei Jeruzsálem. Megszűnik ott minden tusakodás, jajszó és bánat. Imádságunk sem ez lesz : „Ne vigy minket kísértetbe, de szabadíts meg a gonosztól“. Mert ott csak az örök dicsőítés hozsánnája (Ihmels) fog lelkünkől hangzani : „Tiéd az ország és a hatalom és a dicsőség mindörökké“.

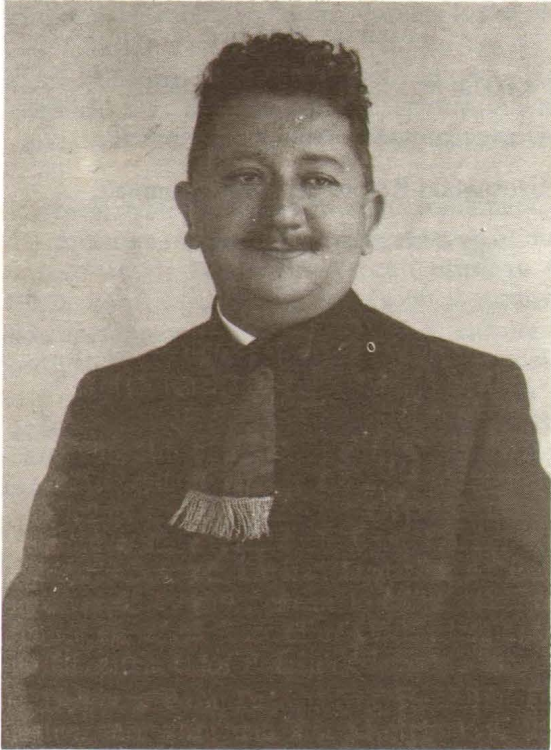
Magasztalj fel minket Uram, erre a dicsőségre !

*Amen.*



**GYÜLVÉSZI ISTVÁN**

**GONDOL  
VISSZA ÉS ELŐRE**



**GYÜLVÉSZI ISTVÁN**

Kenderes, 1897. december 22 - Miskolc, 1976. február 11.



### **Köszönet és hála**

a Gyülvészi és a Szőnyi családnak,  
a Debreceni Református Kollégiumnak,  
a Sárospataki Református Kollégiumnak,  
hogy e kis könyv megszületett.

## Diákévek

Kenderesen születtem, 1897. dec. 22-én. Szüleim gazdálkodó emberek, akik hat holddal indultak s még annyit hozzászereztek munkájukkal. Gyülvészi Imre és Rázmán Lídia voltak szüleim. Utánam született Júlia, Erzsébet, aki tanítónő lett és férjhez ment Nagy János kunmadarasi tanítóhoz. Imre öcsém kereskedelmi dolgozó Budapesten. Szüleim kegyes, templomjáró emberek voltak s törekedtek taníttatásunkra.

Kenderesen Kovács Mihály és Szász András voltak tanítóim, igen derék emberek. Egyengették utamat, hogy literátus ember legyen belőlem. Kaptam vizsga-díjakat, egy-egy körmőci aranyat vagy jutalmat.

Kisújszálláson a Református Főgimnáziumba jártam 1908-1916 között. Legkévesebb tanáraink Barcza József latin-, és Balla Szabó Jenő vallástanár voltak. Első évemben egy vasúti hordárnál laktam koszt-kvartélyon, azután Dobrai Sándor elárusító és műhelyben segédekkel is dolgozó cipésmesternél. A vasutast Dobrai Eleknek hívták. Szüleim liszttel, krumplival, pénzzel fizettek értem.

A Heidelbergi Kátéból készítettek elő bennünket a gimnáziumban a konfirmációra. Balla Szabó vallástanár a Biblia ismertetésére és olvastatására is ösztönzött, s örült ezirányú érdeklődésemnek. A Biblia iránti ragaszkodásom később is megnyilatkozott. Az önképzőkörben költeményeimet előadták és előadtam. L. Uhlandtól műfordítással is próbálkoztam, mint pályatétellel, sikeresen, 20 frt első díjat kaptam. Az énekkari tagságnak nagy hasznát vettem, Szűcs Gergely fiatal tanárunk vezetésével. Hallásom fejlődött, de nem voltam igazi alkotó tag a karban. Nagy ünnepélyeken szavaltam.

Az ifjúsági könyvtár nem volt gazdag, de Barcza tanár úr megengedte, hogy vasárnap, a templom előtti gyülekezés idején a tanári könyvtárban is olvasgassunk. Folyóiratok inkább a tanári testületnek jártak. A Diákvilág havonta eljutott az ifjúsághoz. A tanulóifjúság egyharmada katolikus volt s így a Zászlónk című lap is járt az iskolába. Ennek pályázatán - A magyar baka viselt dolgai címmel dicséretet kaptam. Az ifjúsági írók közt Gaál Mózeset szerettük s lapját, a Tanulók Lapját.

Hat-nyolc fiúból zenekar is működött Szűcs Gergely vezetésével, aki később Debrecenbe került. Rajztanárunk Szunyoghy Far-

kas volt. Karikatúrákat rajzolt az Üstökös-be. Az ő indítványára a tél közepén, februárban az osztályokba vettünk virágot, egy cserép jácintot. Az ásványtani szertár volt a legjobb, dr. Sáringer katolikus papból áttért tanár vezetésével. Franciát is tanított, mivel prémontrei volt.

A városban tánctanfolyam is volt, osztálytársunk apja, Urbán László volt a táncmester: csárdás, palotás, boston, keringő volt a soron. A városban Rajkovics Száva szerb birkózóbajnok tartott fenn a vasút felé vendéglőt, kilépve a híres Czája-cirkuszból. Bankettünk ott volt az érettségi után.

A 48-as honvédek temetője melletti ligetben tartottunk kirándulásokat.

Az istentiszteletek a nagytemplomban voltak, téli hónapokban azonban egy tanteremben. Török Imre és Nagy István, két lelkipásztor, felváltva prédikált. Török élenkebb előadása jobban leköttötte az ifjúságot, némelyek azonban színészkedésnek mondták színező stílusát. Könyve: Indul nagy útjára az árva diák. Ebben kisújszállási élményeit írta le, részt vett az egyház külföldi küldöttségeiben is. Hetilapja, a Szeretet, egy hajtott újságlap terjedelmével az egyházköztség élete mellett a nagyvilágról, külföldi egyházakról is híreket, tudósításokat adott. Kisújszállási nyomdában nyomatták. Voltak benne építő olvasmányok, elbeszélések is.

Jelentős esemény volt dr. Szabó Aladár esti istentiszteleti igehirdetése. Bennem is vágyat ébresztett, milyen szép lenne, ha valamikor én is tudnék így bizonyosságot tenni. Victor János is szolgált az ifjúságnak. Gombos Ferenc is járt Kisújszálláson két ízben.

A világháborúba bevonultak a nyolcadik osztály helyett az 1898-as születésűek, így tízen érettségiztünk. Egyedül jelentkeztem lelkipásztori tanulmányokra.

„Rámolvasták a tizennyolc évet, Édes rózsám, itt kell hagynom téged...” - ez volt a nóta akkor. Engem is behívtak később Szolnokra a 68-asokhoz, onnan Prágába irányítottak civilben. A Debreceni Theológia részéről az előre jelentkezett hallgatókat felmentették, a felmentés Prágába érkezett.

Debrecenben a Tudományegyetem Theológiai Fakultása a Kolégium termeiben működött. Két hónapig 1916-ban a Nagyerdőn helyeztek el szállásra, majd a kollégiumi diákszállásból az új internátusba kaptak elhelyezést a sebesültek s akkor bementünk lakni is. 1914-ben sok teológus is jelentkezett önkéntesnek, számuk 30-40 között mozgott, mivel sokan exmittálva is voltak.



A professzorok idős emberek voltak: Kiss Ferenc, Lencz Géza, Ferenczy Gyula. Sok vonzó előadás volt, de voltak kevésbé érdekesek is. Erdős Károly rokonszenves volt. A HÖK - Hittanszaki Önképző Kör - előadásokat tartott, ahol a régi öregdiákok is sokszor megjelentek. A Lekészkepző Intézetet Erdős Károly és dr. Vargha Zsigmond vezette.. Jeremiás próféciája izagogikai szempontból című dolgozatommal 1917-ben, száz korona pályadíjat nyertem.

1920 őszén tettem kápláni vizsgát, 1922. októberében pedig II. lelkészkepesítő vizsgát tettem, mindkettőt jeles eredménnyel.

Alapvizsgai dolgozatom a Római levélből, a papi pedig Az egyetemes konvent kifejlődése című volt.

Vágytam már a gyülekezeti szolgálat megkezdésére. 1920. július 1-től 1921. július 1-ig a teológián szenior is voltam. Ezután következett a külföldi tanulmányutam. 1921. október végétől 1922. július közepéig. A Bázeli Alumneum pályázatomat elfogadta, Haypáld Béla a következő évben, Csizmadia Dániel később esztergomi lelképásztor és Zsemlye Lajos előttem volt. Kiváló bázeli tanárok voltak Heinzelmann, Paul Wernle, és az öreg Duhm. Főképpen egyetemes egyháztörténetet hallgattam, exegézist. Ott volt a neves, nemlító Riggenbach professzor, akinek hétfői estéi - Offene Abendigen kedves találkozási alkalmak voltak.

Kétszer száz magyar gyermek is volt háború utáni üdültetésen Bazelben. Ezeknek előkészítésében a magyar ösztöndíjasok részt vettek. Nem volt nagyobb hatású a bázeli év a debrecenieknél, hasonlóképp a gyülekezeti élet sem.

Külföldről hazatérve szülőfalumban Kenderesen vállaltam káplánságot 1922. november 1-ig, amikor Dr. Baltazár Dezső püspök Debrecenbe rendelt be szolgálattételre, segédlelkésznek. Működtem a lelkészegyesület titkáráként és a központi lelkészi hivatalban is Dr. Révész Imre mellett is. A Theológiai Közlönybe a halhatatlanság problémájáról írtam egy hosszabb lélegzetű cikket. A Vasárnap című református gyülekezeti hetilap - Tóth János szerkesztésében - közölt tőlem verseket. Utána 1922-ben átvettem tőle a szerkesztést. Azután megmaradtam felelős szerkesztőnek 1923-ig, míg gyülekezeti lelkész lettem. 1922-től Révész Imre lelképásztor vette át a főszerkesztői tisztet. A kiadó a gyülekezet, ill. a debreceni egyházmegye volt. Két összehajtott újságlap terjedelmű volt. A Nőegylet tagjai terjesztették, a Nőegylet sajtószakosztálya. A város is támogatta; dr. Márk Endre volt a polgármester.

## A gyülekezeti szolgálat

A hugom barátnője, ugyancsak a Dóczy Tanítóképző tanulója, apjától, a meszesi lelkipásztortól értesült a Rakacaszend-Tornaszetjakab-Debrétei gyülekezet állásának megüresedéséről. Kőrösi Istvánt Alacskára meghívták, ő kísért el bemutatásomkor, húsvétkor e helyekre.

1923. augusztus 23. Rakacaszenden iktatott be Almássy Lajos meszesi lelkipásztor.

1923. október 29-én volt az esküvőnk Tóth Margit magyar-német szakos gimnáziumi tanárnővel, Mezőtúrról. Az ismeretség Debrecenben kezdődött, fiatal szív szerelme.

Rakacaszenden 70, Debrétén 40, Szentjakabon 45-50 volt a hívek száma. Rakacaszendre jártak a két leányegyházból. Iskola is volt. 1925-ben született Barnabás fiam. 1925 július 5-én meghívtak - Elek József esperes ajánlására - Ládbesenyőbe. Itt született Magdika lányom. A nép buzgó, templomos volt. Itt jelent meg könyvem: Én vagyok az út címmel. Prédikációk; újesztendei, az 1928-ban vett harang avatására, s más alkalommal elmondott beszédeim gyűjteménye.

Edelénybe 1929. június 29-én hívtak meg. Edelény és Finke egyhangúlag választott meg.

A gyülekezeti munka mellett az egyházi lapokkal a kapcsolatot fenntartottam. A Kálvinista Szemlébe, Sebestyén Jenő budapesti professzor lapjába írtam a református népiskolai tantervvel kapcsolatban. A keresztyén Családban, Czeglédy Sándor szerkesztésében verseket közöltem. Jelent meg közleményem az Igehirdetőben, ismertetésem Révész: Öntudatos hit című kátéjáról az Igazság és életben, Vasady felhívására. Edelényi beköszöntő beszédem Új Jeruzsálem felé címmel kis füzetben jelent meg.

A templom és iskola építése, ill. tatarozása volt a cél. 1929-30-ban a templomot tataroztuk. A torony homlokzatán ekkor bontottuk ki a csúcsíves bejáratot. A falakon levő mérműveket is ez évben bontottuk ki: a Műemléki Hivatal egyik professzora, Möller István kezdte meg. Ekkor törtük át a magtár befalazott, avult és antiszociális intézményének „védőfalát”, megnyitottuk és használtuk az utca felőli bejáratot. A déli bejárat csak szellőztettkor volt nyitva.

A régi déli bejárat bordó színű ajtaján a szemöldökön fekete betűkkel ápoltuk az inscriptiót:



„o Jehova, da quod jubes  
et jube, quod velis”

Ó, Jehova, add meg, amit parancsolsz és  
parancsold meg, amit akarsz!

Ez az idézet Augustinustól való: 1785. évszám van mellé írva. Ezt is az 1929-ben kezdett s 1930-ban befejezett tatarozáskor vettük gondozásba, kirajzolva a vésetet. A torony nem változott. Az edelényi orgona 1905-ben épült Angster. A szószék 1705-ből, Asztalos András építette. Felirata: „Kiálts teljes torokkal, mint trombita emeld fel hangodat!”, Ésaías könyvéből.

A torony alatti bejárat feltárása után a bejárat kiképzését és a bejáratú ajtót Schulek János építészmérnök tervezte. A Műemléki Hivatal munkatársának tanácsára kérte fel a gyülekezet a bejárat megtervezésére. Dr. Schulek Gyula edelényi gyógyszerész közeli rokona volt. A tatarozáskor a torony fagalériáját és a déli bejáró ajtaját a műemléki szakemberek tanácsára bordóra festettük, a torony alatti ajtó natur lakkozott kivitelben készült. Egy nagy gerendát 1676-os bevéséssel a torony padlására elhelyeztünk, ez a magtár fölötti fal kibontásakor került elő. A magtár kiépítésekor tehát átépítés volt.

A templom belseje 1929-30-ig meszelt volt, akkor a műemléki emberek koncedálták a közzvéleményt és a vajszerű belső festést elvégeztette a gyülekezet. Ez alkalommal rakták be az üvegezés pótlásaként az újonnan készített színes üvegeket. Szobordarabokat, faragványdarabokat szolgálati időm alatt nem találtak a templom kertjében, csak néhány koponyát, mivel hajdan temettek a templom köré.

A templom történetjével kapcsolatosan nem találtam jelentősebb adatot.

A tatarozás költségeit a gyülekezet tagjai adták össze több éven keresztül, volt néhány szomszédos vármegyében – engedély alapján – gyűjtés is. A gyűjtőúton részt vettek, többek között, Tóth Imre, Gyuricskó István. Útiélményeiket többször felemlítették az elmúlt évtizedekben. A Borsod-Miskolci Hitelbanknál volt a betét. A legtöbb esetben a lelkipásztornál való jelentkezés után, mikor bemutatták engedélyüket s kérő felhívásunkat, a kurátornál szálltak meg. Szükséges kisebb költségeikre engedélyeztük az aprópénzből való fedezetet. A gyűjtőkönnybe az összeget a helyi lelkipásztor bejegyezte és lepecsételte igazolásul. A környékbeli

gyülekezetek is a meginduláskor adakoztak: a lelkipásztor testvérek hívására sokan felbuzdultak. A község, jegyzője, Gyárfás Samu (Grünbaum Samu) vezetésével ugyancsak támogatta, a járási vezetőség úgyszintén, a tatarozást elég szép összegekkel. A községből búzában is érkeztek adományok az egyházhoz. Gyárfás főjegyző rendszeresen részt vett az egyház fenntartásában adományaival, 59 éves korában, 1940-ben áttért s megkeresztelkedett.

Elődöm, Balogh István magas korban, 78 évesen ment nyugalomba. A gyülekezet azonban együtt volt. Később veje, Almássy Bertalan nagyidai, majd felsőnyárádi lelkipásztort, Edelénybe jött nyugalomba. 1959-ben halt meg.

Első kurátorom idős Kelemen Lajos gazdálkodó volt, Finkén pedig már Vincze János. Buzgó, áldozatkész emberek voltak. Idős Fazekas János is derék kurátor volt, tekintélyes, áldozatkész. Huszár Fazekas János a presbitériumban is tekintélyes, jó énekesként erősítette az istentiszteleteket. Jóltevők voltak: Domen Gusztáv római katolikus férfiú anyja emlékére vállalta a finkei templom keramitlapokkal való kövezését, kb. 1931-1932-ben.

Tanítók voltak Istók László, majd Bálint Endre, énekkart is vezettek ünnepeken és nagyobb temetéseken, konferenciák alkalmával.

A tanítói lakáshoz 1931-ben új tantermet építettünk. Felszereltük svéd tornaszerekkel, bordásfallyal és külön szertárhelyiséggel. A népiskoláknál ez nagy újdonság volt. Államsegélyt kaptunk ehhez.

A középső harangot 1950 körül kellett újraöntetni. Sivó János nyugdíjas járásbírói altiszt volt sokáig, azután Finkén Pál József és családja volt harangozó. Finkén lévita tanító volt Virágh József, azután Száraz Dénes. Az istentisztelet vasárnap de. és du. voltak. A gyermekistentisztelet lassan alakult a közöny és mulasztásaim miatt. Az esti istentiszteleti időpont nem volt alkalmas, visszatértünk délután háromra. Hétközben szerdán volt bibliaóra, egy időben a vasárnap délutáni istentisztelet után is volt, a parókián vagy Harzsó Istvánéknál, a régi kurátor özvegyének leányánál. Házi istentiszteletek is voltak kívánságra, leginkább az alvégen.

Működött hullámzó érdeklődéssel a Keresztyén Ifjúsági Egyesület. Hasonlóképp a lányoknak is volt ifjúsági csoportjuk. Járt Edelényben Dobos Károly, Kovács Péter, Rózsa Ibolya, Kiss B.



Júlia. Színdarabokat adtak elő a felserdültebbek, Ecsedy Aladár, Szikszai Béni bibliai jelenetet.

Úrvacsorai bort csak egyszer kellett venni gyönge termés miatt, mindig adták a hívek. Az Úrvacsora tehát megvolt, de a hálaadó hét -amit a negyvenes évek elején hoztak be Darányi Lajos kezdeményezésére-, csak néhány gyülekezetben honosodott meg.

Az úrvacsorai kenyér és bor megáldását itt találtam Tiszánin-nen, Körösi István alacskai lelkipásztor szolgálatánál, akit később Hegymegre, majd Boldvára vittek. 1959-ben dr. Ujszászy Kálmán főgondnok látogatása nyomán a Pataki Gyűjteményekbe beadta a gyülekezet a régi úrasztalát. Egy régi bádogsillagot, a templom hátsó tetőéléről, amely kopjafa módra volt faragva, beadtunk Takács Béla tanácsára.

A konferenciák a 30-as években kezdődtek: a szomszédos lelkipásztorok közül, egyházmegyei tisztségviselők közül. Volt az ifjak és a lányok részére, helybeli és vidéki ifjak, lányok fellépésével, szolgálatával.

A 30-as években kezdett a belmisszió, a Bethánia Egylet kibontakozni. Szeretettel támogattam és irányítottam. Ebben tömörültek a felébredt lelkek, kiknek buzgósága félreismerhetetlenül éreztette jótékony hatását az egész gyülekezet-közösség lelki életére és fejlődésére. Nem hallgatható el azonban, hogy az egyháztagok nagy része és esperesünk, Szentmártoni Dániel gyanakvással és ellenséges érülettel nézte. Én bátran kiállottam a kis közösség védelmében.

Edelényben élt nyugalmazása után Greczár Andor, aki a Miskolci Villamos Társaságnál gépkezelő volt. Magas nyugdíja volt, mivel villamoskocsi fékberendezést talált fel és szabadalmaztatott. Megvette dr. Nagy Barna ügyvéd, főjegyző házáat a két híd között befelé jobbról. A nagy ebédlőben volt egy harmónium és kb. 30-40 szék is volt. A résztvevők száma ingadozott, néha egészen elapadt.

Az egyház sajtójában részt vettem mint terjesztő és mint író. A Református Híradó 50-100 példányban járt havonként. Ifjú dr. Szabó Aladár kérésére többször írtam benne. Gödöllőn konferencián is szolgáltam Vajda Máriával. A szerkesztő bizottság munkájában, az élen, részt vett Benkő István rákospalotai lelkész. A Kálvin téren tartott szerkesztőbizottsági ülésen néhány alkalommal részt vettem Szabó Aladár meghívására.

A Sárospataki Lapok – dr. Szabó Zoltán – kért tőlem írásokat. Nagy ünnepekre írogattam verseket. Versgyűjteményt nem rendeztem sajtó alá, mert a bibliai írásokat fontosabbnak tartottam. Verseimet szavalták az egyházmegyében. Egyházlátogatáskor egy helyen versemmel fogadtak. A Mustármag is közölte néhány versemet. Írtam egy sereg énekeskönyvi dallamunkra és hallelujára énekverseket is. Ennek célja a friss bizonyásgtétel volt, nem a meghonosítás. Mendikáns verseket is írtam.

Teológiai munkáim közül jelentősebb: A magyar nyelvű bibliafordítások. Ezt a tanulmányt Czeglédy Sándor felhívására írtam. Figyelembe vettem elemzésemnél a Czeglédy-, Masznyik-, Kecskeméthy-, Raffy-, fordításokat. Ez 1939-40 táján volt. Kéziratomat átnézte Erdős Károly professzor is, elismerését fejezte ki, úgy is mint volt tanítványának. Bázélből hozott, bibliai szakokból való könyveimet használtam, néhány újat is sikerült hozzá szereznem.

A Magyar Bibliai Társulat 1942-ben alakult. Titkára Borsay László lekipásztor (később kiment Amerikába) Edelénybe is eljött. Egy napot itt töltött, előadást tartott, bibliákat hozott és a Társaság munkáját ismertette.

1942 nyarán Szikszai Béni Bethánia-főtitkár felhívta figyelmeimet Modersohn Ernő könyvére: Hundert Widersprüche und dunkle Stellen in der Bibel. Mivel tetszett a könyv józan, biblikus hangja és gyakorlatiassága, elhatároztam, hogy lefordítom. A Száz ellentmondás és homályos hely a Bibliában fordítását egy évig készítettem; 1943 májusában jelent meg a pesti Bethánia nyomdában néhány ezer példányban. Honoráriumként 50 példányt kaptam. A könyv hamar elfogyott. A könyv megjelentetésével a bibliaolvasóknak kívántam segítséget nyújtani.

A Tiszáninneri Egyházkerület fordítói teológiai szakcsoportjában is részt vettem az 50-es évek legvégén, 60-as évek elején. Lefordítottam Hans Storck: Dein ist der Tag című imádságos könyvecskéjének felét.

Előadásokkal szolgáltam az egyházmegyében sok alkalommal, mint felsőborsodi egyházmegyei, ill. később abaúji tanácsbíró részt vettem a vizitációs szolgálatokban, kapcsolatot tartottam az Akadémiával. Egy darabig a felsőborsodi tanügyi bizottság elnöke is voltam az egyházmegyében.



Életutamra és szolgálatomra irányjelző hatású igék voltak:

*„Ne félj, mert én veled vagyok; meg ne rettenj, mert én vagyok a te Istened, ki téged megerősítelek, annak felette megsegítelek, és az én igazságomnak jobbkarjával támogatlak téged!”*

(Ésaiás 41 : 10)

*„Én pedig az Úrra nézek, várom az én szabadításomnak Istenét, és meghallgat engemet az én Istenem”.*

(Mikeás 7 : 7)

Szolgálataim és családom élete mindig szorosan egybefűződött. István fiam 1929-ben született Edelényben, Tamás pedig 1943-ban. 1966-ban feleségem meghalt, május 15-én. A szolgálatot 1966. febr. 1-jén adtam át. Utódom a kiváló képzettségű ifjú lelkészpár, ifjú Barcza József és neje. Három-négy évet töltöttem még az Újvilág-utca 10. sz. házamban Edelényben, azután lányomnál és Pista fiamnál.

Kálvin mondása betelt rajtam: „Galamb szárnyaira vágyom, hogy az Úrhoz repüljek!” Kívánom, hogy hibáimból okulva, tévedéseimből tanulva pályatársaim, akik küzdenek, kitartással fussák meg az előttük levő küzdőtér, nézvéen a hitnek Fejedelmére, Jézus Krisztusra. Boldog vagyok, hogy az Úr mégis felhasználta gyarló szolgálataimat, az egyház szolgálatában részt vehettem, mint Jézus Krisztus jó vitéze.

Diktálásomat vőm, dr. Szőnyi György írta le, kinek életére és szolgálatára kérem az Úrnak gazdag áldását.

Miskolc-Diósgyőr, 1974. május 10-én.

Gyűlvészi István

\*\*\*\*\*

Isten dicsőségére, Kálvin emlékére  
öntette Miklós Gyula  
a finkei református egyháznak, 1864.  
Áldás hazánkra és nemzetünkre!

A finkei református templon Kálvin harangjának felírata.



## HUSZONÖT ESZTENDŐ

Huszonöt esztendő, az idő hogy elmegy!  
Csak egy marad meg örökre, Uram: a kegyelmed!

Negyedszázadon át ez tartott meg engem,  
Én azért most Jézusomnak hű szerelmét zengem.

Voltak nehéz napok, mikor szívem is elhalt már,  
De Te irgalmas kezeddel mindig betakartál...

S mikor hirdetem, hogy Te vagy a mennyország,  
Rám tekintett biztatóan a Te fényes orcád.

Uram, ezt a népet Feléd terelgettem,  
Hogy találják meg az üdvöt örök szerelmedben.

S bár erőtlén volt gyakran testem-lelkem,  
Amit reám bízál, tenni igyekeztem.

Ám a viruló vetésben sok konkoly is terem...  
Hányszor ért nagy csatavesztés! Ne hagyj el, Istenem!

És most újból csak Feléd száll imádkozó szavam:  
Legyen Tied egész éltém, ami még hátra van!

Ó szerelmes, hű Megváltóm, hadd járjak csak Veled!  
Fedezze be bűnös lelkem kiontott szent véred!

Veled való közösségünk ne gátolja semmi,  
Adassék meg egykor nekük Tehozzád bemenni...

Szeretett híveim, kérek, az Úrhoz térjete!  
Engemet és házam népét el ne feledjete!

És hogyha majd elérkezik megáldoztatásom:  
Tegyétek rám szemfedőnek elárvult palástom.

Hű Uramnál, Jézusomnál vár engem az új hon,  
Azért drága Szeretteim, könnyetek ne hulljon!

Kísérjen az égbe engem felszálló imátok,  
Jézus hazatért szolgája a boldog

Viszontlátásra ott vár majd Reátok.  
Ámen.

Elhangzott Gyűlvészi István edelényi lelkésziségének 25. éves jubileumi  
istentiszteletén, 1954. július 11-én.

## GYÜLVÉSZI ISTVÁN MUNKÁI

### Önálló kötetek:

Báránybőrbe bújt farkasok. / P. Scheurlen műve alapján összeállította Gyülvéshi István. - Debrecen, : Debreceni Ref. Koll. , 1923. - 29, [2] p. - (Apró füzetek, 3.)

„Én vagyok az Út”: Egyházi beszédek. / Gyülvéshi István. - Tahitótfalu, : Sylvester, 1926. - 48, [1] p.

Új Jeruzsálem felé : Beköszöntő egyházi beszéd. / Gyülvéshi István. - Edelény, : Blaszi Lipót, 1929. - 8 p.

### Fordítás:

100 ellentmondás és homályos hely a bibliában. / írta Moder-sohn Ernő ; fordította Gyülvéshi István. - Bp. : Bethánia, 1943. - 174 p.

### Cikkek, bibliamagyarázatok, versek:

Igazság és Élet  
Igehirdető  
Kálvinista Szemle  
Keresztyén Család  
Mustármag  
Református Híradó  
Reformátusok Lapja  
Sárospataki Református Lapok  
Theológiai Közlöny  
Vasárnap  
Zászlónk

### Kéziratok:

Sárospataki Református Kollégium Levéltára, Sárospatak

## TARTALOM

Új Jeruzsálem felé .....	5
Gyűlvészi István gondol vissza és előre ....	11
Huszonöt esztendő. Vers .....	22
Gyűlvészi István munkái .....	23

\* \* \* \* \*

HU ISSN 0238-1842

ISBN 963 04 3622 1

Készült az Edelényi Városi Könyvtár  
sokszorosító üzemében 500 példányban  
1993-ban, A/5 méretben  
Felelős kiadó: Lukács László igazgató



**Gyülvésvi István és feleségének sírja  
az edelényi református temetőben**



PROTESTÁNS NAPOK 1993. OKTÓBER 21 - 31.

1993 október 26-án, kedden

„Én, Én vagyok vigasztalótok !”

(Ézs. 51,12)

## GYÜLVÉSZI - EST

VÁROSI KÖNYVTÁR, nagyjelölt

17,30 KÖSZÖNTŐ: Lukács László

BEVEZETŐ ZENE: SZÖNYI ANDRÁS (*orgona*)

Gyülvézi Barnabásné: ÉN VAGYOK című kötetét bemutatja: SZÖNYI TAMÁS, *böcsi református lelkész*

GYÜLVÉSZI BARNABÁSNÉ, volt *damaki, jelenleg vesztésen élő református lelkész*: Hogyan született ÉN VAGYOK című könyvem?

Az EDELÉNYI REFORMÁTUS ÉNEKKAR *műsora* VADAS GYULÁNÉ vezetésével

GYÜLVÉSZI ISTVÁN versei a konfirmandusok előadásában

GYÜLVÉSZI ISTVÁN, *egyházi író- költőről emlékezik, méltató szavakat mond*: Dr. SZÖNYI GYÖRGY *diósgyőri református lelkész, teológiai tanár*

ZÁRÓ ZENEI PROGRAM

GYÜLVÉSZI JÁNOS *organaművész*

++++

REFORMÁTUS ÖREG TEMPLOM

19.00 EMLÉKHANGVERSENY

Bevezető ima: VADAS GYULA *református lelkész*

GYÜLVÉSZI JÁNOS *organaművész* és

TÓTH TAMÁS *trombitaművész* műsora

++++

Az est szervezői és támogatói: Családsegítő Szolgálat, Edelényért Alapítvány, Református Egyházközség, Edelény.